

Þeir Vigfús Einarsson og Jón Leigdasson komu áttu að fara til Þorvaldseyra og Jón Hjortólsson
Einar Jónsson hreppstj. í Skálka og báðu systnum. þar; en svo tótt systnum. sig í og ákvað að
Jón Jónsson skuldi fara til Þorvaldseyra en Vigfús vottuð Steinum. Einar Jónsson fylgdi
Jón Jónssyni en um Þorvaldar fylgdi Vigfúsi.

Þegar Jón Jónsson kom að Þorvaldseyri var hann látinn báðar til Hvólds og þá er meðan
þjófaleitin var afstæðin í Hlíð og eldrent grunnsamt fandi var hornum þess að fara heim
um Hvóldid. Vigfús var aftur í móti Nyrri í Steinum þar tinnu vandi stóti til að létu
hann vita að hann motti fara heim. Daginn eftir var Vigfús látinn fara austur að Þorv.
eftir til gíftreyttis en stöppað sidan. Þorvaldur í Hrítofell; um háfu kvöldi þá Vigfús
og Jón Jónsson að stóti komu nær þessingur fram við stótti dánarlaus Jóns Þorvaldssonar
báðum Jón Jónssonar Leigdassonar Vigfúsar og þar var þjófaleitin gerð; en svo var
þeir sýlu aðir.

Þótt þessu var Ólafur Gudmundsson í Hrítofelli þótti báðum að Þorvaldseyri færi grunnsamt
samlopar þessu færi. Ó.P. kom heim laundist veitur og dó rétt í eftiríðda jafnvel daginn
eftir og

Þá féllu sýnir líd, þótt safni andi þógu
þá sýnir þjóf að þáttu sid, þóttu-þón í Hrítofellum.

Þjófdrögur Sigfúsar; þann drukkuu Heru, Glíasar
Þreyndarsonar; Sjúkandi Tomassonar, Heru El.
drukku aði við Þorvaldseyri, en rak í land nálog
á el sínum.

Í fyrra stíffis senn Jón Valdasen í Steinum var kalin fastur, var hann bundinn í höst,
- fótum og undir hönd og hann heiddur í hvalblinnu - og fluttur að þorvaldsegri og settu þar
í vandræld um 40 daga stíff, við afar slæma aðbúð (sjá bls. 9. í handriti Sig. Halld.). En þegar Jón
meðgæfni ekkert, var sent eftir Vigfúsi Einarssoni í Múli og sagt að systnum (D. 171.) vildi finna hann
að þorvaldsegri. Fór V. E. þangað frá Múli frá þingunum, í frosti og kulda og sýja á jörðu og yfir -
heyrður ^{þá þegar} og sýja hann veit ekkert qum samant um Jón Valdasen, e. V. E. útrúndadur í góðsvartu.
Látinn uppi hálöpp í þekktum, en þar var svo skult að hráki hans framt þar á milli í gólfum.
Kaldan vafur þar á milli V. E. um kvöldið og var veisad til söngur þar á loftum í söfnum og
frá stöllum fíftíu stíffnum og látinn hafa stíffstörung sína fyrir höfda. V. E. var yfirheyrður daginn
eftir, en framt. hann var hinn sami og áður; var honum haldid þar þann dag. Það þá V. E. systnum
að senda eftir fótum sínum sér og hann ótti að offera heildum og var sent eftir fótum sínum. Kona
Kona V. E. með fótum ein stóðst máttu þau hjónin taka sennu nanna systnum. vori við of dæddu.
Um kvöldið var V. E. látinn hálta í síni með heppu. J. Hjört. undir 2 fíftíu og fíftíu
söngum og svitandi hann þá sýja um stíffum, en var stíffur daginn eftir. Gestetta
eftir söngum Vigfúsar Einarssonar sjálfs (20. apr. 1932). Þá varri 71 ári að aldri.
(Í sjá bls. Sýtt 11 í handr. Sig. Halldóssonar)

Það var fyrir til máli sr. Hjartans Einarssonar þrof. í Holti, að Systnum. A. E. eftir
Jóni Valdasyni um 40 daga fangelsnum.

Jóhannas í Hólakoti (sfr.) stak sig á hals út af þessum máli um og beid þann af
Árni Magnús son á hólakoti töfnum stak á lífodina á handi sér, en lífodrasin var
stóðvud svo hann lifdi (Árni stak sig með höndum þegar hann var að torda, en hinfurinn
veit ekkert nágu vel. Ekkert vandi systnum, þorvaldi eða Jóni Hjört. um það þó svo vori
sotfid að þessum mómum að þeir fóru til sláru ráða.

Ósamnitad og fleira er Jón Valdsen þefir skrifad upp eftir mér, svo og einnig frá sögu
Sjundar Halldóssonar um þessi mál, en rétt og sath eftir þriðum mál er þess kunnugt og þess
innviad.

Stefjan, 20. apr. 1932.

Vigfús Einarsson frá Orundahalli

Litilsháttar leidrjetting.

439

J. Timanum 50. bladi Stendur Grein með þessu nafni, Kosningafölsuninn Uppreisni í Bolungavík. J. þessari grein standa þessi ord. Þegar Páll Briem tók að fríða Rangárvalla systlu, Fyrir þjófum og illbræðismönnum. gerdu þeir sam tók um að brenna yfirvaldið inni. Einn Spáda þjófurinn Ögnadi fulltrúumrjettuvisinnar með glóameli járni og þegar hann var fluttur í hegningarkúsið sparn hann eins og tárur vid hverri þúfu.

Jeg segje það satt, að mig langar ekki að fara að skrifa í Opimber um verk Páls Briems Systlumanns. Enn þegar jeg sa ádurnefnd ord í Timanum, og sem greinarhöfundurinn Kallastreinsun Rangárvallasystlu. Þá fyrst mjer jeg ómögulega getaðannad en að skrifa nokkrar línur þessu vidvíkjandi.

Þegar Páll systlumaður kom í systlumasem var í september 1890. Þá þekti ^{honna} hjörumbil eingann manna og enginn þekti hann. en stuttu eftir Veturnatur fór að sjást undir stustureyja fjöllum mikil manna reid um hjeradið. menn fóru að verða forvitnir um hvað þetta mundi vera. en menn þurftu

ekki að bida lengi. Það frjettist fljótt hvaða fólk
 þetta var. Það var þá nýkomni sýslumandurinn
 og Jón Fljörleifsson kveppstjóri í Ystisbögunum, og eru
 að sækja hvörn manna hópinn á fatur áðrum og
 fara með það að þorvalldseyri og var það sett þar
 í gæsluvarðhald. Jég held ókætt að segja við litum
 kost. Því þetta átti þá allt að vera þjófar. mönnum
 þótti þetta nokkuð einkennilegt það hafði allt
 geingid sinn vana gang og ekkert hafði hvortíð
 frá nokkrum manni, svo dinnur þetta yfir eins
 og skrugga úr heidskiru lofti. að þessu voru þeir
 allann veturinn. Það var orðið troð fullt stóra
 Timburhúsið á þorvalldseyri en þegar það þraut
 þá var farið að troða fólkinn inni ílesthus og aðra
 óþrefa kofa. Það var skrifðar upp þessar fagu
 skefnur og hjá sumum flúsinna líka, og allt kir-
 sett einginn af þeim mátti fara út úr kveppnum
 nokkrir af þeim, voru ráðnir til sjóróðra úti Vest-
 mannaeyjum þeim var bannað að fara þangað
 það mátti segja að allar bjargir voru bannaðar.
 Því þetta fólk var allt fátækt og flest bláfátækt
 sem eingugátu af sjer hrundið. svo það voru

einu irredði þeirra að gráta, og bera harm sinn
 í hjóði. Enda var Sýslumanni og Jóni hrepp-
 stjóra það velkunnugt, hvörnig á stött var hjá
 þessum mönnum, að þeir gátu farið með þá eins
 og þeir voru mennirnir til, enda reindur þeir á
 imsa vegu að steipa mönnum í imsa lúkku og
 svo fór sýslumadur úr sýslunni eftir 5. ár, frá
 öllu þessu öklirudu. Jég ætla ni að minnast á
 þar sem stendur í ádurnefðri grein að einn
 Saurdaspjófurinn hafi ógnad þeim með glóandi-
 járn, þetta er helberósamindi, og ef hann
 trívör mjör ekki þá ætla jég að biðja hann að skera
 frá hvör það var, svo er það ekki heldur satt hjá
 greinarrhöfundinum þar sem hann segir að
 menn hafi tekið sig saman og ætlað að bremsa
 Sýslumanni, en það var satt að sýslumadur
 var látnn frjætta það, að menn ^{munu} leggja veldi í Flúsið
 á þerrvallseyri og flitta sýslumann út frá Markar-
 sýslu, að endingu læt jég greinarrhöfundinn vita
 hvað vel Páli sýslumanni tókst að frída Rangir
 vallasýslu. Þegar hann var ríkominn í sýslu

í forinögu:

fyrir
 autoto
 kurinn
 ni og þegar
 iis 7

"ger vit"
 þá að þeim
 osid vid-

ættar fari á
 ann vigras-

þakurinn

de bláju

örpu sak-

redt lagi

þeir.

þá vil jf

ann óþunna

lulans ósann-

reina þann

in hafi haff

fer hann austur undir Austureyjafjöll. geingur
 þar í fjelag og fer að vinna með þeim mönnum
 sem voru þektir að óeirðum á gengni og ímsri
 annari oráðvendingu og þeirra voru þess sem jeg
 hef til tilskattar drepid á, og svo dæmir hann margan
 af þeim í Tukthúsið og í Stórkostlegum málskostnað
 jeg held óhætt að segja hjerum til alla saklausa.

Reykjavík 18 nóvember 1927

Sigurður Halldórsson Laufásu. 47.

Í Tímanum 30. Okt. þ. árs stendur greinarlita, með þessari fyrirsögu:
„Krossingafótsunin. Uppreisn í Þolungarvíki.“

Í greinarliti þessu standa þessi orð:

„Þegar Þáll Þórarinn tók að fríðu. Rangar valla sigtu fyrir
sandafjöfum og illróðismönnum, gæddu þeir sandfjöf-
unum að bræma yfir valldid míni. Einu sandafjöfum
ögnadi felltrúnir kettloisinnar, með glóandi járnvi og þegar
þann var fluttur í heyringarkúsið, spærur hann síns og
laufur við hverri þing.“

Þarþessa er nú höfð að sjá, hvern „uppreisnin í Þolungarvíki“
þetta þessum illróðis Eijja fjalla máttum við og þá að þeim
á sínum tíma, fyrir 36-37 árum, og jafnan síðan, hafi verið við-
bragðid sam einum hinum sorglagða viðbræði í kettlaþari í
Íslandi nú á síðari öldum, hafi mögnum góðum og samvirk-
samum mannum óad við að minnst þeirri í nokkru
hátt og vonad að þann hún hula fyrnd mundu bráðu bláju
sína yfir þau, eltri svo nýgj þess vegna hinni síðri sakt-
beringja heldur nítlu fönum vegna þess hve ógedlögri
bráðu þau bragða yfir aðgjörðin í krossendanna og þeirri
manna sem af kettloisinnar, hálft fóru með þau, þá vil ég
leyfa mér, að lýsa hnu tilfordu orð í Tímanum - um ógnunir
við „felltóna kettloisinnar með glóandi járnvi“ - tilkafulans ósam-
vendi og stóra og hátt með á greinarliti þessum, að tilgreina þann
mann að þess manni með nöfnunum, er eltar ógnunir hafi hátt

í frammi, ella sé hann ætlaðs ósamvinnu meður og höfðis. Hins
 ber og að geta, að ógnanir minn að bræna sýstunum minum minni
 minni að vísu hafa flojð í hug einhverra þeirra er sárast voru leika
 en þó alsaklausir og hrotid af vörnum einu þeirra, en þó aldrei til
 eyrna brist sýstunum minum ^{ádrávisi} en sem marklaus hjál, en
 und eyra alnumna framfrond ^{ótti} ~~ótti~~ að stýðjast og þá aðeins í því stöðu
 gjörð að bændu hönnu, að hönnu bori að hatta afsótunum og þygg
 sig í brott.

Annars má geta þess, að þáð voru fleiri sýstunum þarna að verki
 en Þáll sál. Þrjúum, sem etði mundir ótko þess að málum þessum
 voru haldid svo nýg í lofti og sáinn iðfð nýgð að nýgð og mundi
 eflaust einu megu gagnast, nóg vitni að því, hve mistenmar lítil
 málþendin í sakborningnum var og hve veiga litlar og enda alveg
 áreikmatar á sakborningnum voru gegn fjölda saklausra manna, Karlo
 og Kvenna og etði sig þanna og málþinga, en að fyrir allar þessar
 afsótunir fóts, þá er þu. Einan Þaraldur íksson varð sýstunum
 þar í sýstunum og und viti sínu og manndómi snári þann í þá átt
 sem sáinn réttvís í þröfði, en sigi hvers þess af sóttunir og ál-
 mannum á lövordanna vildur vera láta.

Þóttu megi dónsmála vörnum hér í Randabótasafnum minni þessi
 mál eins og þóð voru forðar ^{ádrávisi} ^{af} ^{adrávisi} máláðilansum, en, sem sagt, einu
 nóg vitni til sumu getu samuð hve ^{níttu} illu má til lindur Kvenna, þar sem blóðin
 og hatur haldid tíð, hve varnarlausir bláfátaki manni einu gegn hvers þess-
 um árósofnum sem einsthis velfast, en fatta góða manni - eins og ég
 lifast etði minn að Þáll sál. Þrjúum hafi í hann og veru vánd - til þess með
 frekju og ofbeldi. að láta þá Kvenna í hirtungar vandi laganna og brjóða
 þá til andnýtthar og undirþess við sig þó saklausir voru. Soo vel vill min
 til að hann sagt þessi, en einnig skráð af hönnu málsáðilansum, stöðfest of ^{ádrávisi}
 min vitnum og bændu löns sofnum, sem áðvar gjörðin mannum.

444

Ónun darholli 30 nófb. 1927

Hlidrad' ver.

Mjög góðar þakkir fyrir sýðast, og
 sámuhiðis fyrir bönun mín, þegar þau
 eru að koma til aukhoru, sést anná gleim,
 í kvæðjunni með Ároni minnum og við
 leitvinni að hjálpa þeim undir þrikter
 Ég sem verda fyrir ósönnuun óhróðari
 þy sendi yður svolitla úrlausun
 und línum þessum, sem það er alkama
 eini stendur: Timanum, þessi stöon
 fjalla mál fjölkudu um alkamað sem
 Kinda þjófuad, Sigurður Haldórsson
 (þegar P. Þor. var þess)
 sem var Oddviti undir Eyjafjöllum
 Er min þarna rétti mágreimi við yður
 það er Haldór Áramid, ef þad hann er

250
 gárefsla
 að tálmalá
 vo. ar
 vallasjök
 r sambr
 þjófurin el
 jámi. u
 rhamn (ad
 ómarin þfin
 og honum
 au, gerdið
 d.) sum a, au
 , Ein það ur -
 n Tima Dr -
 y allri sés
 d of,
 ritaf f úb,
 bur á fjaldi
 þjó, f fyrir

us ósámsindamædur og höglæsi. Hins
ad branna systunna minni

445

með fullum sálar kröftum gjöðud
 þjer Talsverk froðsk af honum sem
 getur orðid stíkur við það sem eg stla
 ad veiner, því Talsverk man eg af því
 þó þu geti þoplega með heildinni með
 með annara hjálp, Eg á eitthvad
 dælitid upp skrifad af þis þurminni
 á málum um eidan þyri laungurum
 svo skal eg veina ad ríffa upp smátt og
 smátt, því þetta er einkest smá ræði
 þjómist nokkum Nazim heildin
 Efad eg lifi til vors og eg þjóm til
 Rav. og talad við Sigurd, gjöti þvor
 ríffad upp þyri öðrum viðburdina
 og manna nöfninni, enn nátturlega
 þis þu þjer ad vera lina til ad hrípa
 upp, og svo þjómust þjer ad fyllvi
 vidur stöðu ad heira adra seyyja frá

...av, sem adra gjöndu manna...

446

ve 50
gársífs
ad Thám
svo.
wallasífs
r samt
þjófur
í jámi.
mhamn
lómari
og hon
svo, gerdi
sd., sem
Em þá
m tíma
og ekki
í taf
dur á
þjó,

adalgjafirum, í gólla ad senda yfir
smá ágríp af fóm sál valda ogri.
Eg sagdi ad hann hafi verið fluttur
bundinn, enn ekki hvernig, hann á
hestinn svoléidis, settur þessi hrakk, og
svo var bundid reiptagli um báða
fötur og undir neid, og höndurnar
á þess aftar, svo var hann staddur
af 2 mönnum sínum við hvora hlið.

Eg var þá á hláðinn í Hlíð er var farid
mid hann austurís þar fyrir midum
þess þjóðregurinn legur þess gegnum ^(þinn) þess,
adris voru ekki bundnir, enn fóm sál
Hjörleifsson var altaf mid grolla fyrir
af þess sig, mid Reiptöglum í af á þess
ad halda þessar hann var ad smala fólki
þetta var daglega yfir leingri tíma
míg minni 5 edná sjötta vikur.

us ósann inda mæður og kóngsli. Hinn
 að branna sýstunum áttuinn sinni

447

Það voru margir sem komu við
 þessa sögu. Sumir voru leingi í haldi
 og svo aftur enn einu sinni, til domis
 sig 2. í síðna sinnið vjott beið að drepa
 mig áv kuldur og hungri, Ólafur Gudm.
 í Hrótafellskoti var hjá þeim eitthv. 1/2
 dalarhr., lagdi þá veltur er hann kom
 heim, og að bráðlega, var sagt af þeirri
 völdum, annar skar sig á Háls, Jóhannes
 að nafni, þegar sig á þúlsinn, enn ekki
 til ~~fulls~~ fulls, allt af þvi meðferðum
 var svo vond, og að líonadesinn.

Margt þurft til niður fagurt, þegar
 þar er að skrifu upp. gamlar endur manni

EKKI flegra minni.

und hjartkorri þou þu til auknar
 hjóna frá okkur öllum.

Virdingarfyllt sk.

Víspis Einarsson

Jón minn ferdí meí Tímablad 25.50
frá yður, hvarsi stendur skrifa til Rangársýslu
- ~~af~~ þína frá ritstjóranum og á það við að tákna
fjallamálum. hann segir, ~~at~~ þar stendur svo.

þegar Páll Þórunn Tórn ad frída Rangársýslu
því þjófu og illvæðismönnum, gerdu þeir samtök
um ad breyta yfirvaldið inni! Eins lauda þjófurinn
dagnadi fulltrúum ríttvísinnar mid glóandi jámi.
og er hann var fluttur í hegningshúsið, spanham
eins og Torfar vid hverri þáfu. Einn þegar dómari
benti honum á, ad ferðim yrdi honum dýr og honum
skildisk, ad hann yrdi ad afplána ritstjóranum, gerðisk
hann andspávari. (Svo morg eru Tímans odd, sem
eru alveg óvörn ef átt er vid fjallamálum, Einn það
var eitt hvert stapp! Kalárholti á viðlogum Tíma
er egr ad ókunnugar hvað var. óðnu morg ekki
eftir í tíð P. Þórn.

Fjallamálum stóru voru ~~ad~~ alla ritaf
þjórn þjófnadi sem átti ad vera, þá þórnvaldur á
þórnvaldseignri átti margar jardi er ligu ad sjó,

og hjólað landsetar sínir stölu af því sem
 rakk á fjörum. Sem hann rýppálagði þeim að
 þarsa og bjarga öllu undan. Þjó rman og storn
 enn Tertrygginn var framúr skandi.

Það var á kvöldi hjá flestum Landeigendum nema
 hjá þorvaldi, í þá tíð er og var þor, að landsetar mættu
 hirða 3ál. á milli losa - sem gat stundum orðið 4-5
 álnir ef losim voru milt, í Þizingarbrifi
 fötur minns var það á kvöldi. hann bjó 27 ár í Stömun,
 á 10te jörd er Eolifer sál. á Kanastöðum átti.

Öll jörðir Steinar eru 60tt að forna mæti
 átti þorvaldur 6te fimtund. part þori og bjó þor
 sál Waldason á þeim er miltid kom við fjalla mætin
 og svo eidar er hann var þeim að sleppa þorði þorv.
 enn bjó á öðrum parti í Stömun, sem eidar, verður á vítið
 hann var hafðurs haldi á þorvaldaeyri, 40 daga,
 og fluttur þangað bandinn, og þegar hann var þeim
 að vara: þessa 40 d. við stömann að hvar að var honum
 slept fyrir tilstilli sjera Kjartans í Hólki, því
 kona þor sá að verða þorjalud, annars mátti
 vita hvað honum hefði verið haldið língi

Þegar eg var í Steinum voru þar 8 búendur
 var skipt þannig niður, þegar líklegt þótti að
 mundi reka eitthvað af Trjóvíd var skipt dög-
 sinum degjum hver, eða þá 2 og 2, því filagskapur
 var góður, fóru á fjöru og hirtu undan sjó
 ef að eitthvað rann af mestu fjöru mark í Stein-
 fjöru, því allar fjöru áttu sitt mark, svo þegar
 dragferi kom, var allt léigvilda gagn sem á-
 libid var, þá á m. losa, var skipt broður lega
 eftir jandar stöð, ^{öll léigri frá hirtu} ^{eigendur} því allir mættu hirta þetta
 nema Jón Valdason, enki neisa ^{en} álmarkefli.
 því þorvaldur bannaði honum að hirta léigra, en
 sattu að segja var ittundi Jón, að hirta lík af aðri,
 af nábilis m. hans, og það sveid þ. v., eg varð
 enki var við að Jón hirti annað í þau 16 úr er
 eg var sambilis madur hans, og var eg Talsv. á
 stálpadur er legum kom að Steinum, þetta og
 þvinnu lík sinn aði þ. v., því hann þótti manna
 verst mót þóva af öðrum, því hann findi lík
 til að gjöra öðrum úns ílt í spapi og hann gat

Eitt ánuodid var það hjá þorvaldi að landsætta
 hans rjúna á útveg hans, hvort þeir var það
 hjúft eða leitt, og átti þeir að gjöra það sem aðrir
 var stundum enn um lauslaust því útvegur þ. v.
 fjumadi oft minna enn aðrir, svo flestir voru mynduðir
 á hans vegum. Þegar Magnús Þorfasón var orðinn
 síglerum. Kærdi þ. v. þeir 11. fyrir að hafa hirt þrjú
 Lamb, og sem ósatt var, sveitir M. Þ. þeir áusterad
 Eyri, og setti þ. inni Kames í timbur húsin, og sagði
 um líd að hann tæki hann fastar, þá brant þ. sig út
 og stóð á stöðva áuster ad Skarðhlid til Sigurðar
 Haldóssonar þá oddvita áuster Engfjellingar, um
 er síglerum. varð var vid ad þ. var farin á stöð, veid hann
 á eftir þ. og vinnu madur þ. v. og náði þ. þ. bundu þá
 hendur hans á bak aftur, knyttu svo aflanikest
 og fóru þannig með hann heim ad Eyri, þeir átti
 4 sönnu alla upp komna, þeir söttu födur sinn
 um kvöldid, svo var það enn nefnt meira, síglerum
 madur og þ. v. hafa enn þorvald ad halda þ. þ. þ. þ. þ.
 hans voru allir kallmennir ad burðum. og illskift
 ef i það fór